

- § 16 b tilladelse til

Frostegård
Almindingsvej 25
3720 Aakirkeby

Kolofon: Bornholms Regionskommune; juni 2018
Journalnummer: 09.17.21P19-0003
Udarbejdet af: Center for Erhverv, Byg og Sekretariat
Sagsbehandler: Susanne Kjær-Hansen og Katrine Høst
Kortbilag: Geodatastyrelsen

§ 16 B TILLADELSE

til

Frostegård

Almindingsvej 25, 3720 Aakirkeby

Gyldighed

Denne tilladelse meddeles efter § 16 b, stk. 1 i lov om husdyrbrug og anvendelse af gødning m.v., jf. lovbe-
kendtgørelse nr. 256 af 21. marts 2017 med senere ændringer.

Tilladelsen gælder fra annonceringsdatoen den 14. juni 2018.

DATABLAD

Titel:	§ 16 b tilladelse til Frostegård
Tilladelsen omfatter:	Etablering af økologisk ægproduktion. Produktionsareal 362 m ²
Dato for tilladelse:	14. juni 2018
Husdyrbrug:	Frostegård, Almindingsvej 25, 3720 Aakirkeby
Matrikelnummer og ejerlav:	65a m.fl. Aaker.
Ejendomsnummer:	4000235066
CVR-/P-nummer:	38170821/1021915633
Besætningens CHR-nummer:	67439
Ansøger (driftsansvarlig) og bedriftsejer:	Jacob Dam Nielsen, Almindingsvej 25, 3720 Aakirkeby
Kontaktoplysninger:	Tlf. nr. 2892 3072; e-mail: frostegaard@gmail.com
Konsulent:	Inger Knude, Kolding Herreds Landbrugsforening, Niels Bohrs vej 2, 6000 Kolding
Tilsynsmyndighed:	Bornholms Regionskommune, Center for Erhverv, Byg og Sekretariat, Skovløkken 4, Tejn, 3790 Allinge
Kontakt tilsynsmyndighed:	Tlf. 5692 0000; e-mail: byg@brk.dk ; Hjemmeside: www.brk.dk

INDHOLDSFORTEGNELSE

Datablad	3
Indholdsfortegnelse	4
1 Ikke teknisk resumé	6
2 Tilladelsen med vilkår	7
2.1 Ansøgning om tilladelse og eksisterende produktion.....	7
2.2 Afgørelse om tilladelse efter § 16 b, stk. 1	7
2.3 Vilkår for driften	8
2.4 Meddelelsespligt – anlæg og drift	10
2.5 Gyldighed – udnyttelse og bortfald.....	10
2.6 Retsbeskyttelse og revurdering.....	10
2.7 Offentlighed	10
2.8 Klagevejledning	11
3 Beliggenhed og planmæssige forhold	12
3.1 Bygninger og faste afstandskrav	12
3.2 Bygge- og beskyttelseslinjer og placering i landskabet	15
4 Produktion og reststoffer	17
4.1 Husdyrhold og staldanlæg.....	17
4.2 Produktion og håndtering af husdyrgødning og spildevand/regnvand.....	18
4.3 Affald	19
5 Ressourceforbrug	20
5.1 Foder og foderopbevaring	20
5.2 Energi og vand	20
5.3 Diverse hjælpestoffer	20
6 Gener fra husdyrbruget	22
6.1 Lugt.....	22
6.2 Andre gener – støj, støv, lys, transport	24
6.3 Fluer og skadedyr.....	25
7 Ammoniaktab og naturpåvirkning	26
7.1 Ammoniakemission og påvirkning af natur	26
7.2 Påvirkning af Natura 2000-områder	33
7.3 Påvirkning af arter med særlige beskyttelseskrav (bilag IV-arter)	34
8 Grænseoverskridende virkninger	35
9 Bilag	36
Bilagsoversigt:	36

Bilag 1. Anlægstegning med eksisterende og nye bygninger inkl. nordpil og bygningsmål	37
Bilag 2. Skitsetegning af den projekterede verandastald	38
Bilag 3. Detailtegning af verandastald tilbygget eksisterende stald	39

1 IKKE TEKNISK RESUMÉ

Bornholms Regionskommune har den 4. januar 2018 modtaget en ansøgning fra Jacob Dam Nielsen, som ønsker tilladelse til at etablere en produktion af økologiske konsumæg på ejendommen Frostegård, Almindingsvej 25, 3720 Aakirkeby. Ansøgningen er indgivet i henhold til husdyrbruglovens § 16 b og er indsendt gennem det elektroniske ansøgningssystem husdyrgodkendelse.dk (skema nr. 201379).

Der har tidligere været en mindre produktion af slagtesvin på Frostegård. Ifølge det Centrale Husdyrbrugs-Register (CHR) er denne produktion ophørt i 1999, og der har ikke siden været husdyrproduktion på ejendommen. Der er således ingen gældende produktionstilladelse på ejendommen.

Den eksisterende staldbygning vil blive indrettet til hønsestald. Mod nord etableres en 3 m bred tilbygning i hele staldens længde i form af en veranda med åbninger ud til hønsegården. Da der er tale om økologisk produktion, skal hønsene have adgang til det fri. Det samlede produktionsareal under tag bliver på 362 m², og flokstørrelsen forventes at udgøre knap 2.200 høns.

Stald og veranda overholder de krævede mindsteafstande til beboelsesområder og nabobeboelser, vandforsyningsanlæg, vej, levnedsmiddelvirksomhed, beboelse på ejendommen og naboskel. Det tillades, at tilbygningen etableres i samme afstand fra søen vest for som den eksisterende staldbygning og indtil 8 m fra grøften nord for ejendommen. Hønsegården etableres delvist inden for det fredede område ved Læsådalen. Dette har Fredningsnævnet for Bornholm givet dispensation til.

Husdyrgødningen fra produktionen vil blive udbragt direkte på marken eller opbevaret midlertidigt i overdækket markstak.

I ansøgningen er foretaget beregninger, der viser, at de krævede lugtgeneafstande mellem hønsestalden og omkringboende er overholdt. På baggrund af ejendommens beliggenhed og beskrivelsen af driften forventes produktionen desuden ikke at forårsage væsentlige gener for naboer og forbipasserende i form af støj, støv, lys, transport eller forekomst af skadedyr.

Den samlede ammoniakudledning fra produktionen er beregnet til 543 kg NH₃-N pr. år. Det vurderes, at det ansøgte ikke vil forårsage væsentlig påvirkning af ammoniakfølsomme naturområder i området.

Samlet set vurderer Bornholms Regionskommune, at indretning og drift af husdyrbruget og håndtering af husdyrgødningen sker i overensstemmelse med gældende regler og, at driften kan foregå uden væsentlig påvirkning af miljøet eller omkringboende som dette er defineret i husdyrbrugloven. Kommunen vurderer desuden, at projektet ikke vil påvirke eller true arter og naturtyper, der er en del af udpegningsgrundlaget for Natura 2000-områder, eller bilag IV-arter og deres yngle- og rasteområder.

2 TILLADELSEN MED VILKÅR

I dette kapitel beskrives den ansøgte produktion og baggrunden for den meddelte afgørelse om tilladelse med tilhørende vilkår for driften. Desuden beskrives en række juridiske forhold ved tilladelsen, samt den gennemførte naboorientering. Til sidst beskrives mulighederne for at klage over afgørelsen.

2.1 Ansøgning om tilladelse og eksisterende produktion

Jacob Dam Nielsen, Almindingsvej 25, 3720 Aakirkeby har ansøgt om tilladelse til at etablere en produktion af økologiske konsumæg på ejendommen Frostegård, Almindingsvej 25, 3720 Aakirkeby, matr. nr. 65a m.fl. Aaker.

Den eksisterende staldbygning vil blive indrettet til hønsestald. Mod nord etableres en tilbygning i hele staldens længde i form af en veranda med åbninger ud til hønsegården. Da der er tale om økologisk produktion, skal hønsene have adgang til det fri. Det samlede produktionsareal under tag bliver på 362 m², og flokstørrelsen forventes at udgøre ca. 2.200 høns.

Husdyrgødningen fra produktionen vil blive udbragt direkte på marken eller opbevaret midlertidigt i overdækket markstak.

Det er planen, at der etableres eget ægpakkeri på ejendommen.

Der har tidligere været en mindre produktion af slagtesvin på Frostegård. Ifølge det Centrale Husdyrbrugs-Register (CHR) er denne produktion ophørt i 1999, og der har ikke siden været husdyrproduktion på ejendommen. Der er således ingen gældende produktionstilladelse på ejendommen.

Bornholms Regionskommune, Center for Erhverv, Byg og Sekretariat har modtaget ansøgningen om miljøtilladelse gennem Miljøstyrelsens elektroniske ansøgningssystem (www.husdyrgodkendelse.dk, version 4.3) første gang den 4. januar 2018 (skema nr. 201374 – sagen afgjort ud fra version 2). Da ammoniakemissionen fra husdyrbruget ikke overstiger 3.500 kg NH₃-N pr. år, og antallet af stipladser til fjerkræ er under 40.000, behandles ansøgningen efter husdyrbruglovens § 16 b.

2.2 Afgørelse om tilladelse efter § 16 b, stk. 1

Bornholms Regionskommune, Center for Erhverv, Byg og Sekretariat har vurderet, at der kan meddeles tilladelse til den ansøgte etablering af økologisk ægproduktion på Frostegård i henhold til de gældende regler¹. Tilladelsen er baseret på oplysningerne i ansøgningen med tilhørende bilag og øvrigt materiale indsendt af ansøger og dennes konsulent.

Regionskommunen vurderer, at husdyrbruget har truffet de nødvendige foranstaltninger til at forebygge og begrænse forureningen fra husdyrbrugets anlæg. Endvidere vurderer kommunen, at husdyrbruget efter udvidelsen kan drives uden væsentlig påvirkning af miljøet, hvis de gældende regler på området og vilkårene i denne tilladelse overholdes.

Tilladelsen efter § 16 b, stk. 1 meddeles på nedenstående vilkår (afsnit 2.3), som der henvises til i de relevante afsnit i miljøredegørelsen. Vilkårene er skærpede krav i forhold til gældende lovgivning eller krav, som stilles pga. husdyrbrugets art eller beliggenhed. Husdyrbruget skal drives i overensstemmelse med de stille-

¹ Lov om husdyrbrug og anvendelse af gødning m.v. (husdyrbrugloven), jf. lovebekendtgørelse nr. 256 af 21. marts 2017 med senere ændringer, tilhørende bekendtgørelse nr. 1380 af 30. november 2017 om godkendelse og tilladelse m.v. af husdyrbrug (husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen) og bekendtgørelse nr. 865 af 23. juni 2017 om erhvervs-mæssigt dyrehold, husdyrgødning, ensilage m.v. med senere ændringer (husdyrgødningsbekendtgørelsen).

de vilkår og bestemmelserne i den til enhver tid gældende bekendtgørelse om erhvervsmæssigt dyrehold, husdyrgødning, ensilage m.v. (husdyrgødningsbekendtgørelsen) samt øvrig gældende lovgivning.

Vær opmærksom på, at etablering af verandastalden og ændring af det eksisterende anlæg ikke må igangsættes, før der er givet en byggetilladelse og eventuelt andre nødvendige tilladelser fra Bornholms Regionskommune eller andre myndigheder.

Tilladelsen indeholder en miljøteknisk redegørelse samt kommunens bemærkninger til og vurdering af produktionen og dens påvirkning af omgivelserne. Da det ansøgte ikke medfører en samlet ammoniakemission på mere end 750 kg NH₃-N pr. år, er der ikke redegjort for og stillet krav til ejendommens anvendelse af den bedste tilgængelige teknik (BAT – Best Available Techniques) til reduktion af ammoniakemissionen.

2.3 Vilkår for driften

Indretning og drift

1. Virksomheden skal placeres, indrettes og drives i overensstemmelse med de oplysninger, der fremgår af den miljøtekniske beskrivelse, og med de ændringer, der fremgår af tilladelsens vilkår.
2. De vilkår, der vedrører driften, skal være kendt af de personer, der er beskæftiget med den pågældende del af driften.
3. På tilsynsmyndighedens forlangende skal virksomheden dokumentere overholdelse af denne tilladelsens vilkår.

Information om ændringer

4. Ændringer i ejerforhold eller hvem, der er ansvarlig for driften, skal meddeles til tilsynsmyndigheden (Bornholms Regionskommune, Center for Erhverv, Byg og Sekretariat) senest 1 måned efter, at ændringen er sket.
5. Drifts-, indretnings- eller bygningsmæssige ændringer, der er relevante i forhold til tilladelsen, skal anmeldes til kommunen inden gennemførelsen. Kommunen vurderer, om de aktuelle planer for ændringer/udvidelse kan ske inden for rammerne af denne tilladelse.

Nyt byggeri

6. Verandastalden skal opføres som tilbygning til den eksisterende staldbygning og skal placeres og dimensioneres som vist i Bilag 1-3. Verandastalden kan være op til 3 x 35 m med en højde som den eksisterende stalds murværk. Der skal minimum være en ½ m mur fra betonfundamentet. Som vægbeklædning kan anvendes hvide stålplader og gardiner i siden. Stalden kan ligge i en afstand af indtil 8 m (østligste hjørne) fra grøften mod nord og 11 m (vestligste ende) fra den nærliggende sø, da der er meddelt dispensation for afstandskravet (15 m).

Husdyrholdet og staldindretning

7. Dyretypen, staldsystemet og produktionsarealet skal være i overensstemmelse med angivelserne i nedenstående skema:

Stald	Dyretype	Staldsystem	Produktionsareal (m ²)
Eksisterende stald	Økologiske høner, konsumæg	Gulvdrift og gødningskumme	256
Ny tilbygning - verandastald	Økologiske høner, konsumæg	Gulvdrift og gødningskumme	106
I alt			362

Affald

8. Arealerne omkring bygningerne og tilkørselsveje skal holdes ryddelige og fri for affald.
9. Affald skal opbevares og bortskaffes efter BOFA I/S' affaldsregulativer.
10. Der må ikke foretages afbrænding af affald på ejendommen. Der gælder dog særlige regler for haveaffald, se BOFA I/S' affaldsregulativer.
11. Der skal til enhver tid foreligge dokumentation for, at affald bortskaffes miljømæssigt forsvarligt.

Olieprodukter

12. Smøreolie og andre olieprodukter skal opbevares på en sådan måde, at der ikke opstår risiko for forurening.

Lugt

13. Der skal til stadighed opretholdes en god staldhygiejne. Bygninger, anlæg og omgivelser skal renholdes, således at lugtgener begrænses mest muligt for de omkringboende.
14. Driften må ikke give anledning til væsentlige lugtgener uden for ejendommens areal. Hvis der efter kommunens vurdering opstår lugtgener, der vurderes at være væsentligt større, end der kan forventes ifølge grundlaget for tilladelsen, kan kommunen meddele påbud om, at der skal gennemføres lugtreducerende tiltag.

Støj

15. Virksomhedens bidrag til støjbelastningen i omgivelserne, dvs. al støj fra landbrugsdrift på ejendommens bygningsparcel, må ikke overstige følgende værdier målt ved nabobeboelser eller deres opholdsarealer:

Ugedag	Tidspunkt	Støjniveau, dB(A)	Referencetid
Mandag-fredag	Kl. 07.00-18.00	55	8 timer
Lørdag	Kl. 07.00-14.00	55	7 timer
	Kl. 14.00-18.00	45	4 timer
Søn- og helligdage	Kl. 07.00-18.00	45	8 timer
Alle dage	Kl. 18.00-22.00	45	1 time
	Kl. 22.00-07.00	40	½ time
Spidsværdi	Kl. 22.00-07.00	55	

16. Virksomheden skal for egen regning dokumentere, at støjvilkårene overholdes, hvis tilsynsmyndigheden finder det påkrævet. Dokumentation for overholdelse af støjkravene kan være i form af målinger i ejendommens omgivelser (under fuld drift) eller kildestyrkemålinger ved de enkelte støjkilder kombineret med beregninger efter den fælles nordiske beregningsmodel for industristøj.
17. Kravet om dokumentation af støjforholdene kan højst fremsættes en gang årligt, med mindre den seneste kontrol viser, at grænseværdierne ikke kan overholdes. Støjmålinger skal udføres som beskrevet i Miljøstyrelsens til enhver tid gældende støjberegningsvejledning og foretages i punkter, som forinden aftales med tilsynsmyndigheden. Støjmåling skal udføres af et akkrediteret firma.

Støv

18. Driften må ikke medføre væsentlige støvgener uden for ejendommens eget areal.

Skadedyr

19. Der skal foretages effektiv fluebekæmpelse på ejendommen som minimum i overensstemmelse med de nyeste retningslinjer fra Århus Universitet, Institut for Agroøkologi, der vedligeholder Skadedyrsguiden (www.dpil.dk).
20. Ved eventuelle fluegener hos naboer skal bekæmpelse foretages på tilsynsmyndighedens forlangende og efter en forudgående godkendt plan.
21. Opbevaring af foder skal ske på en sådan måde, at der ikke opstår risiko for tilhold af skadedyr (rotter m.v.). Stalde, lagre og andre anlæg skal holdes i forsvarlig rottesikret stand og rimelig orden for at forhindre gode levemuligheder for rotter. Bekæmpelse af rotter skal ske i henhold til aftale med autoriseret rottebekæmper.

2.4 Meddelelesespligt – anlæg og drift

Tilladelsen gælder for det ansøgte. Forudsætningerne for beregningerne i ansøgningen må derfor ikke ændres, før Bornholms Regionskommune har godkendt ændringerne.

Den driftsansvarlige skal underrette tilsynsmyndigheden således:

- Når det ansøgte byggeri er afsluttet.
- Når det ansøgte produktionsareal er udnyttet.
- Det udnyttede produktionsareal den 14. juni 2024 (6 år efter tilladelsesdato).

2.5 Gyldighed – udnyttelse og bortfald

Tilladelsen bortfalder, hvis den ikke er udnyttet inden 6 år fra tilladelsens meddelelse, jf. § 59a i den gældende husdyrbruglov. Hvis en del af tilladelsen ikke er udnyttet, bortfalder tilladelsen for denne del.

Da denne tilladelse omfatter byggeri, anses den for udnyttet, når byggeriet er afsluttet inden fristens udløb.

Hvis den udnyttede tilladelse efterfølgende ikke har været helt eller delvist udnyttet i tre på hinanden følgende år, bortfalder den del af tilladelsen, der ikke har været udnyttet de seneste tre år. Udnyttelse anses her for at foreligge, når mindst 25 % af det tilladte produktionsareal udnyttes driftsmæssigt. Med driftsmæssig udnyttelse forstås, at der på det pågældende produktionsareal produceres mindst 50 % af det mulige inden for rammerne af dyrevelfærdskrav eller andre relevante krav.

Hvis tilladelsen vilkår ikke efterleves, kan dette medføre, at hele eller dele af tilladelsen bortfalder.

2.6 Retsbeskyttelse og revurdering

Med denne tilladelse følger 8 års retsbeskyttelse på de vilkår, der fremgår af tilladelsen. Dato for retsbeskyttelsens udløb er den 14. juni 2026.

Tilsynsmyndigheden kan i henhold til § 39 i den gældende husdyrbruglov meddele påbud om, at der skal gennemføres bestemte foranstaltninger, hvis husdyrbruget medfører uhygiejniske forhold eller væsentlig forurening eller nedlægge forbud mod fortsat drift, hvis forureningen ikke kan nedbringes. Påbud eller forbud efter § 39 må dog ikke meddeles, før der er forløbet 8 år efter meddelelsen af en tilladelse.

2.7 Offentlighed

Nabo-/partshøring

Ejere af ejendomme, som matrikulært grænser op til Frostegårds 3 matrikler samt ejere af ejendomme beliggende inden for det vejledende konsekvensområde for lugtemission (beregnet til 64 m fra lugtcentrum) er

inden afgørelsen blevet orienteret skriftligt om ansøgningen og har fået en frist på 2 uger til at udtale sig. Der indkom ingen bemærkninger.

Inden afgørelsen har udkast til § 16 b tilladelse til Frostegård været i høring hos ansøger (med oplysning om adgangen til aktindsigt og til at udtale sig i henhold til forvaltningsloven) og dennes konsulent.

Offentliggørelse

Tilladelsen er den 14. juni 2018 offentliggjort på Bornholms Regionskommunes hjemmeside <https://www.brk.dk/indflydelse-politik/hoeringer/Sider/Hoeringer.aspx>. Samtidig er organisationer, som har anmodet om underretning i henhold til husdyrbruglovens §§ 61 eller 62, og klageberettigede myndigheder, råd, foreninger m.fl. blevet orienteret om afgørelsen.

2.8 Klagevejledning

Bornholms Regionskommunes afgørelse kan påklages til Miljø- og Fødevareklagenævnet af afgørelsens adressat og enhver, der har en individuel, væsentlig interesse i sagens udfald. Endvidere kan en række myndigheder og lokale og landsdækkende foreninger og organisationer klage over visse afgørelser.

Hvis du ønsker at klage over afgørelsen, skal du klage via Klageportalen, inden klagefristen udløber. Du finder links til Klageportalen på forsiden af nævnets hjemmeside, www.nmkn.dk. Disse links fører dig direkte til Klageportalen på www.borger.dk eller www.virk.dk. Klagen skrives direkte i portalen. Det er muligt at vedhæfte dokumenter til klagen undervejs. Klagen sendes gennem Klageportalen til Bornholms Regionskommune, som videresender den til Miljø- og Fødevareklagenævnet med den påklagede afgørelse og det materiale, der er indgået i sagens bedømmelse. En klage er indgivet, når den er tilgængelig for myndigheden i Klageportalen.

Miljø- og Fødevareklagenævnet skal som udgangspunkt afvise en klage, der kommer uden om Klageportalen, hvis der ikke er særlige grunde til det. Hvis du ønsker at blive fritaget for at bruge Klageportalen, skal du sende en begrundet anmodning til Bornholms Regionskommune. Kommunen videresender herefter anmodningen til Miljø- og Fødevareklagenævnet, som vurderer, om der foreligger særlige forhold, der gør, at du kan blive fritaget for at bruge Klageportalen.

Det er en betingelse for Miljø- og Fødevareklagenævnets behandling af en klage, at den klageberettigede indbetaler et gebyr på 900 kr. (private) og 1.800 kr. (virksomheder og organisationer) til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Klagegebyret reguleres hvert år efter satsen for det generelle pris- og lønindeks fastsat af Finansministeriet. Gebyret opkræves af Nævnenes Hus, og betalingen skal ske ved elektronisk overførsel eller ved giroindbetaling. Gebyret skal indbetales inden for en fastsat frist, ellers afvises klagen.

Klagegebyret tilbagebetales, hvis:

- Klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves
- Klager får helt eller delvist medhold i klagen
- Klagen bliver afvist, fordi klagefristen er overskredet
- Klager ikke er klageberettiget
- Klagen ikke er omfattet af Miljø- og Fødevareklagenævnets kompetence

Klagefristen udløber den 12. juli 2018, dvs. 4 uger fra den 14. juni 2018, hvor afgørelsen er meddelt og samtidig annonceret på regionskommunens hjemmeside www.brk.dk/indflydelse-politik/hoeringer.

Ønskes afgørelsen prøvet ved domstolene, skal søgsmålet anlægges inden 6 måneder efter, at afgørelsen er meddelt den pågældende. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes søgsmålsfristen dog fra bekendtgørelsen.

3 BELIGGENHED OG PLANMÆSSIGE FORHOLD

I dette kapitel beskrives og vurderes projektet i forhold til fastsatte afstandskrav samt husdyrbrugets beliggenhed i forhold til forskellige bygge- og beskyttelseslinjer, fredninger, beskyttet natur m.v. Desuden beskrives og vurderes husdyrbrugets placering i landskabet i forhold til de landskabelige værdier.

3.1 Bygninger og faste afstandskrav

Miljøteknisk redegørelse

Placeringen af den eksisterende stald, ansøgt tilbygning (veranda) og øvrige driftsbygninger er vist på fotoet i Figur 1 og på anlægstegningen med nummerering fra BBR i Bilag 1.

Figur 1. Markering af eksisterende staldbygning og planlagt veranda

Beskrivelse af eksisterende og nye staldbygninger

Den eksisterende staldbygning (bygning 4) er opført i bindingsværk, hvidmalet med sort træværk, og med lysegråt eternittag. Verandastalden opføres i tilknytning til denne stald. Dimensionerne på tilbygningen bliver 35 m x 3 m med en maksimal taghøjde som muren på den eksisterende bygning. Gavle og langsiden opføres med en ½ m høj mur fra fundamentet. Gavlene mod øst og vest beklædes med hvide plader, mens der opsættes gardiner på langsiden mod nord. Taget beklædes med lyse tagplader som den eksisterende staldbygning – se Bilag 2.

I den østlige længe (bygning 3) op mod stalden etableres et lokale til pakning af æggene.

I den vestlige længe (bygning 2) er der for år tilbage indrettet to ferielejligheder, som udlejes til turister. Der er et opbevaringsrum imellem stalden og lejlighederne.

Der ændres ikke i øvrigt på indretningen af ejendommen.

Afstandskrav i henhold til §§ 6 og 7 i lov om husdyrbrug og anvendelse af gødning m.v.

Stald og veranda overholder de krævede mindsteafstande til nabobeboelser og ammoniakfølsom natur – se oversigten i Tabel 1.

Tabel 1. Afstande og afstandskrav til beboelser og ammoniakfølsom natur i henhold til husdyrbruglovens §§ 6 og 7

Målepunkt	Afstand til nærmeste staldbygning	Afstand til nærmeste gødningslager	Afstand til nærmeste anden driftsbygning	Afstandskrav (jf. § 6 og § 7 i husdyrbrugloven)
Eksisterende eller ifølge kommuneplanens rammedel fremtidigt byzone- eller sommerhusområde Aakirkeby - byzonegrænse	≥ 1.000 m	-	≥ 985 m	50 m
Område i landzone, der i lokalplan er udlagt til boligformål, blandet bolig- og erhvervsformål eller til offentlige formål med henblik på beboelse, institutioner, rekreative formål o. lign. Rønnevej - Aakirkeby	≥ 1.300 m	-	≥ 1.300 m	50 m
Nabobeboelse Almindingsvej 21	155 m	-	175 m	50 m
Ammoniakfølsomme naturtyper inden for internationale naturbeskyttelsesområder (§ 7, stk. 1, nr.1)	1.446 m	-	1.449 m	10 m
Ammoniakfølsomme naturtyper uden for internationale naturbeskyttelsesområder (§ 7, stk. 1, nr.2)	1.365 m	-	1.370 m	10 m

Afstandskrav i henhold til § 8 i lov om husdyrbrug og anvendelse af gødning m.v.

Tabel 2. Afstande og afstandskrav i henhold til husdyrbruglovens § 8

Målepunkt	Afstand til nærmeste nye stald eller bygning med ændring/udvidelse	Afstand til nærmeste gødningslager	Afstand til nærmeste anden driftsbygning (eksisterende bygninger)	Afstandskrav (jf. § 8 i husdyrbrugloven)
Ikke almene vandforsyningsanlæg Markvandsboringer og enkeltindvindere	96 m*/101 m DGU nr. 246.585 (Almindingsvej 21) 100 m*/111 m DGU nr. 246.548 (egen)	-	103 m DGU nr. 246.548 (egen)	25 m
Almene vandforsyningsanlæg (boringer)	4,5 km Kildeplads Bodelyng – Lobbæk vandværk	-	4,5 km	50 m
Vandløb og dræn	≥ 8 m	-	46 m	15 m
Søer > 100 m ²	≥ 11 m	-	42 m	15 m
Offentlig vej og privat fællesvej	20 m*/30 m	-	1 m	15 m
Levnedsmiddelvirksomhed	> 25 m	-	> 25 m	25 m
Beboelse på samme ejendom	23 m*/35 m	-	21 m	15 m
Naboskel	51 m	-	30 m	30 m

*Eksisterende staldbygning

Stald og veranda overholder de krævede mindsteafstande til vandforsyningsanlæg, vej, levnedsmiddelvirksomhed, egen beboelse og naboskel fastsat i husdyrbruglovens § 8. Derimod ønskes dispensation til, at den eksisterende stald kan udnyttes til hønsehold, og verandaen opføres mindre end de krævede 15 m fra søen vest for anlægget og en mindre grøft mod nord. De opmålte afstande fremgår af Tabel 2. Placeringen af verandaen er valgt for at bibeholde et harmonisk bygnings sæt på ejendommen, der syner af mindst muligt i omgivelserne.

Kommunens bemærkninger og vurdering

Bornholms Regionskommune vurderer, at verandaen er erhvervsmæssigt nødvendig for ejendommens drift ved opstart af økologisk ægproduktion.

De faste afstandskrav efter husdyrbruglovens §§ 6 og 8 gælder ved etablering af husdyranlæg m.v. og ved udvidelse eller ændring heraf, der medfører forøget forurening, mens kravene i § 7 gælder for al etablering, udvidelse eller ændring af husdyranlæg m.v.

Den eksisterende stald og den projekterede tilbygning, som skal huse hønseholdet, ligger begge mere end de krævede 50 m fra det nærmeste punkt i områder og ved beboelse omfattet af § 6.

Da nærmeste ammoniakfølsomme naturtype ligger mere end 1 km fra Frostegård, opfyldes også afstandskravet i § 7. Yderligere naturvurderinger kan findes i Kapitel 7.

Bornholms Regionskommune konstaterer, at det ansøgte overholder afstandskravene i § 8 bortset fra afstand til vandløb/dræn og sø større end 100 m², idet kun stuehuset til Frostegård og ikke de to ferielejligheder beliggende inden for 15 m af staldanlægget anses for at høre under betegnelsen 'beboelse på samme ejendom'.

Bornholms Regionskommune imødekommer ansøgers ønske om indretning af en eksisterende stald og tilbygget veranda til ægproduktion og meddeler dispensation fra afstandskravet til sø og vandløb i henhold til husdyrbruglovens § 9, stk. 3. Det indgår i kommunens vurdering, at der er tale om en mindre produktion i en eksisterende staldbygning, som tidligere har været anvendt til husdyrproduktion, og at de ekstra 3 m tilbygning ikke opføres tættere på søen (tidligere mølledam) vest for ejendommen end den eksisterende bygning. Afstanden til vandløbet mod nord bliver som minimum 8 m. Der er tale om en smal grøft, som er resterne af et tidligere forløb af Nydams Å, der nu løber sammen med Læsåen oven for søen vest for ejendommen og er ført udenom denne. Det tidligere å-løb er rørlagt på strækningen fra skoven vest for naboejendommen, Almindingsvej 27, til 3-4 m vest for halvtaget (bygning 8) på Frostegård og har ringe vandføring.

Staldbygningerne skal overholde husdyrgødningsbekendtgørelsens krav til tæthed og styrke, og da der er tale om en husdyrproduktion i et staldsystem med udelukkende fast gødning, vurderes risikoen for forurening af vandmiljøet for begrænset.

Der stilles vilkår om, at verandaen skal placeres som skitseret og opbygges med en støbt mur på minimum ½ m fra betonfundamentet.

Det vurderes desuden, at hønsegården med en placering som skitseret i Figur 3 på side 18 opfylder husdyrgødningsbekendtgørelsens afstandskrav til beboelsesområder.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der stillet vilkår vedr. placering og udformning af verandastalden.

3.2 Bygge- og beskyttelseslinjer og placering i landskabet

Miljøteknisk redegørelse

Frostedgård ligger i landzone ca. 1 km nord for Aakirkeby ved sammenløbet mellem Læsåen og Nydams Å. En opstemning af å-løbet har tidligere givet mulighed for udnyttelse af vandkraften, bl.a. til drift af et savværk.

Bygge- og beskyttelseslinjer

Strandbeskyttelseslinje (300 m) og Kystnærhedszone (3 km): Frostedgård ligger uden for strandbeskyttelseslinjen og kystnærhedszonen. Afstanden til sydkysten er mere end 6 km.

Klitfredede arealer: Der er ingen klitfredede arealer på Bornholm.

Sø- og å-beskyttelseslinje (150 m): Nærmeste områder med beskyttelseslinje er Svinemosen og Borgesø mere end 3 km hhv. nordøst og nord for Frostedgård. Ingen bornholmske åer er pålagt å-beskyttelseslinje.

Skovbyggelinje (300 m): Der er minimum 1,2 km til nærmeste skovbyggelinje ved Almindingen.

Fortidsmindebeskyttelseslinje (100 m): Verandastalden opføres knap 40 m fra beskyttelseslinjen omkring en fredet gravhøj beliggende vest for Frostedgård. Der er tale om en lav stenhøj fra oldtiden bevokset med træer og med en 2,5 m høj kløvet sten på østsiden. Ved Nydams Å ca. 220 m mod nordøst ligger en mølledæmning fra historisk tid. Begge fredede fortidsminder hører under Kroppedal Museums periodiske tilsyn.

Kirkebyggelinje (300 m): Nærmeste kirkebyggelinje er omkring Vestermarie kirke, som ligger 5,7 km nordvest for Frostedgård.

Vejbyggelinje (20 m): Der er mere end 350 m til den offentlige vej, Almindingsvej, som er pålagt 20 m vejbyggelinje.

Naturområder og fredninger

Internationale beskyttelsesområder – Natura 2000: Natura 2000-område nr. 186 "Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne" (habitatområde H162 og fuglebeskyttelsesområde F80) ligger 1,5 km eller mere fra Frostedgård i retning fra nordvest til nordøst.

Beskyttede naturområder (§ 3 områder): Umiddelbart vest for staldanlægget ligger en tidligere mølledam. Afstanden fra nærmeste hjørne af verandastalden til søen er målt til 11 m. Nord for søen og 45 m fra ejendommen ligger et moseområde. Inden for 300 m fra ejendommen er registreret yderligere 2 mindre søer.

Beskyttede jord- og stendiger: Nærmeste beskyttede dige ligger 95 m nord for verandastalden.

Lavbundsområder: På kortmateriale til kommuneplanen fremgår et udpeget lavbundsområde umiddelbart nord for den ansøgte verandastald.

Fredede områder: Umiddelbart vest for ejendommen ligger det landskabsfredede område Læsådalen. Verandastalden opføres uden for, mens en del af hønsegården, anslået 1.000 m², etableres inden for det fredede område (Figur 2). Dette har Fredningsnævnet for Bornholm givet dispensation til med et vilkår om, at høget fjernes, og arealet retableres, hvis hønsehødet på arealet ophører.

Figur 2. Andel af hønsegård (gul markering) inden for fredning ved Læsåen (lilla skravering)

Interesseområder i kommuneplan 2013

De eksisterende og projekterede anlæg på Frostegård ligger inden for interesseområde for natur, landskab og økologiske forbindelser. I disse områder kan almindelig landbrugs- og skovdrift normalt ske uden rådgighedsindskrænkninger. Landbrugs- og skovdrift kan dog indskrænkes, hvis aktiviteterne skader leve-, yngle- eller rastesteder for arter, der er truede, sjældne eller fredede efter dansk lovgivning eller beskyttet i henhold til EF-habitatdirektivets artikel 12.

I områderne skal det gennem lovadministration søges sikret, at der ikke placeres ny bebyggelse, tekniske anlæg, ferie- og fritidsanlæg og lignende, eller foretages terrænændringer f.eks. ved jorddeponering samt andre indgreb, som kan forringe levevilkårene for plante- og dyrelivet, de rekreative oplevelsesmuligheder og/eller området særlige landskabelige værdi.

Ejendommen ligger desuden i et større særligt kulturmiljøområde "Gamleborg, Lilleborg og Vallensgård" med følgende elementer: borge, hovedgård, veje, agersystemer, stendiger, mindesmærker m.m. udpeget i samarbejde med staten. Ifølge retningslinjerne skal nybyggeri inden for disse kulturmiljøer lokaliseres ud fra en særlig hensyntagen til arkæologiske levn fra forhistorisk tid og middelalder.

Kommunens bemærkninger og vurdering

Alle byggelinjer er overholdt i forhold til både den eksisterende stald og tilbygningen.

Fredningsnævnet for Bornholm har meddelt dispensation til, at en del af hønsegården etableres inden for den fredede Læsådal, da etableringen anses for at være af underordnet betydning i forhold til formålet med fredningsdeklarationen.

Det er Bornholms Regionskommunes vurdering, at etableringen af et mindre økologisk hønsehold på Frostegård og udvidelse af den eksisterende staldbygning med en smal veranda kan ske uden at påvirke landskabet væsentligt. Verandaen opføres, så den virker som en forlængelse af tagkonstruktionen på den eksisterende staldbygning, og i tilsvarende farver.

Bornholms Regionskommune vurderer, at projektet ikke er i strid med hensynet til de landskabelige, kulturhistoriske, naturmæssige, geologiske eller rekreative interesser i området eller at være en trussel for områdets naturlokaliteter eller fortidsminder.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der ikke stillet vilkår vedr. landskabsinteresser.

4 PRODUKTION OG RESTSTOFFER

I dette kapitel beskrives og vurderes husdyrholdets sammensætning, staldindretning samt produktion og håndtering af husdyrgødning, spildevand og affald.

4.1 Husdyrhold og staldanlæg

Miljøteknisk redegørelse

Den eksisterende staldbygning vil blive indrettet til hønsestald (inderstald). Mod nord etableres en tilbygning på 3 m i bredden i hele staldens længde i form af en veranda med åbninger ud til hønsegården. Hønsene vil have adgang til verandaen hele tiden, hvorfor arealet regnes med som stald/nytteareal. Det samlede produktionsareal under tag bliver således på 362 m² - se detaltegnings i Bilag 3. Ifølge de nugældende statsregler for økologisk fjerkræhold er kravet til indendørs staldareal 6 læggehøns pr. m². Flokstørrelsen kan maksimalt udgøre 2.166 høns.

Stalden får naturlig ventilation. Luftsifte sikres gennem gardiner i verandaen mod nord og luftventiler i stalden mod gårdspladsen. Der installeres en motor til åbning og lukning.

Det fremgår af ansøgningen, at stalden indrettes med produktionssystemet gulvdrift med gødningskumme. Oversigten i Tabel 3 viser fordelingen af produktionsarealet, dyretype og staldsystem.

Tabel 3. Dyrehold, staldtyper og m² i nudrift/8-års drift og ansøgt drift

Nudrift og 8-års drift			Ansøgt drift		
Staldafsnit Dyretype	Staldstørrelse (m ²)	Produktionsareal (m ²)	Staldafsnit Dyretype	Staldstørrelse (m ²)	Produktionsareal (m ²)
Staldbygning	312,7	0	Hønsestald (Gulvdrift og gødningskumme) Økologiske høner	312,7	256,0
	0	0	Veranda (Gulvdrift og gødningskumme) Økologiske høner	108,0	106,0
I alt	312,7	0	I alt	420,7	362,0

Produktionsforløbet vil være, at der indsættes hønniker i stalden. Når æglægningsperioden er afsluttet efter ca. 1 år, sættes dyrene ud, stalden tømmes for gødning og rengøres, tørres ud, og der gøres klar til næste hold æglæggere.

Da der er tale om økologisk produktion, skal hønsene have adgang til det fri. På matr. nr. 65 a Aaker nord og nordøst for stalden etableres derfor en indhegnet hønsegård af en størrelse, der opfylder kravet til udeareal for økologiske æglæggende høner (4m²/høne) – se skitse i Figur 3. Ansøger har oplyst, at hegnet bliver et galvaniseret trådhegn på mellem 140 og 180 cm i højden med en maskestørrelse på 5 x 10 cm. Hegnet sættes op på gran- eller fyrrepæle. Hønsene vil kunne passere grøften nord for stalden via en 3-4 m bred overgang op mod maskinhal/lagerbygning. Langs åen længere mod nord opsættes hegnet med en afstand på minimum 2 m fra åen.

Figur 3. Skitse af hønsegården (rød markering) placeret delvist på det fredede areal ved Læsåen (lilla skravering)

Kommunens bemærkninger og vurdering

Bornholms Regionskommune vurderer, at der ved opfyldelse af det stillede vilkår til maksimalt produktionsareal, dyretype og staldsystem ikke vil være væsentlige påvirkninger af omgivelserne i relation til produktionsomfanget.

Efter lovændring pr. 1. august 2017 reguleres husdyrhold efter stipladsmodellen. Der skal derfor ikke længe stilles vilkår til det maksimale antal dyr. Dyrevelfærdsreglerne for opstaldning og arealkrav/krav til flokstyrrelse i økologireglerne skal dog overholdes og vil på Frostegård regulere produktionsomfanget.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der stillet vilkår vedr. produktionsarealets størrelse, dyretype og staldsystem samt overholdelse af god staldhygiejne.

4.2 Produktion og håndtering af husdyrgødning og spildevand/regnvand

Miljøteknisk redegørelse

Husdyrgødningen fra produktionen vil blive udbragt direkte på ejendommens tilhørende landbrugsarealer eller opbevaret midlertidigt i overdækket markstak. Der etableres derfor ikke møddingsplads på ejendommen. Produktionen forventes at give ca. 40 tons fast gødning på årsplan. Dertil kommer gødning afsat i hønsegården.

Stalden vaskes 1 gang årligt før indsætning af et nyt hold høner. Forventet mængde vaskevand er $3,5 \text{ m}^3$. Vandet opsamles i en eksisterende ajlekumme under staldgulvet med en kapacitet på ca. 5 m^3 . I forbindelse med ombygningen af stalden støbes nye vægge i kummen. Indholdet fragtes til gyllebeholder på anden ejendom, idet der foreligger en aftale med ejer af Sigtemøllevejen 35, 3720 Aakirkeby (ansøgers far) om opbevaring og udbringning sammen med indholdet af gylle fra en mindre slagtesvineproduktion på ejendommen.

Vask af maskiner vil foregå på ejendommen på Sigtemøllevejen 35, hvor der er vaskeplads.

Der ændres ikke på håndtering af overflade- og tagvand.

Kommunens bemærkninger og vurdering

Husdyrgødningsbekendtgørelsen fastsætter reglerne for opbevaring af dybstrøelse/kompost i markstak

Bornholms Regionskommune gør ligeledes opmærksom på, at beholderen til opsamling af vaskevand skal opfylde husdyrgødningsbekendtgørelsens krav til bl.a. tæthed, styrke og kapacitet, så forurening af grundvand og overfladevand ikke finder sted.

Hvis der foretages ændringer i afløbsforholdene for tag- og overfladevand i forbindelse med gennemførelse af byggeprojektet, skal der indhentes accept fra spildevandsmyndigheden.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der ikke stillet vilkår vedr. produktion og håndtering af husdyrgødning.

4.3 Affald

Miljøteknisk redegørelse

Affald sorteres og håndteres efter kommunens regulativ.

Brændbart affald samles i container og afhentes herfra.

Da ejendommen drives økologisk, vil der ikke forekomme kemikalieaffald. Der forventes heller ikke rester af medicin. Skulle rester forekomme, vil de blive afleveret til dyrlægen.

Døde dyr opbevares på køl/frost i et lukket rum i den østlige længe (bygning 3) mellem værksted og hønsestald og køres til destruktionsanlæg efter behov.

Kommunens bemærkninger og vurdering

Det forudsættes, at alle typer affald på ejendommen håndteres efter de til enhver tid gældende regler samt, at bortskaffelsen sker i overensstemmelse med det kommunale affaldsregulativ for erhvervsaffald. I regulativet står bestemmelser om opbevaring og bortskaffelse af diverse typer af affald, herunder olieaffald, medicinrester og kanyler.

Opbevaring og bortskaffelse af døde dyr skal følge reglerne i bekendtgørelsen om opbevaring af døde produktionsdyr.

Dokumentation for bortskaffelse af affald kan foreligge i form af f.eks. kvitteringer og fakturaer fra godkendt vognmand.

Bornholms Regionskommune vurderer, at overholdes vilkårene vedr. affald, vil affaldshåndteringen på Frostegård ikke medføre gener for omkringboende. Den beskrevne affaldsopbevaring, -håndtering og -bortskaffelse vurderes ikke at have væsentlig virkning på omgivelserne.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der stillet vilkår om, at bygningernes omgivelser skal holdes fri for affald og om bortskaffelse og dokumentation for aflevering.

5 RESSOURCEFORBRUG

I dette kapitel beskrives og vurderes det forventede årsforbrug samt håndteringen af ressourcerne foder, vand, energi m.m.

5.1 Foder og foderopbevaring

Miljøteknisk redegørelse

Ud fra normtal forventes et forbrug af foder på 96 tons færdigfoder. Alt foder vil blive opbevaret i bigbags eller små sække i bygning 3.

Kommunens bemærkninger og vurdering

Bornholms Regionskommune vurderer, at der ikke vil være en væsentlig påvirkning af omgivelserne ved den beskrevne foderhåndtering.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der ikke stillet vilkår vedr. foder.

5.2 Energi og vand

Miljøteknisk redegørelse

Ud fra normtal forventes et årligt elforbrug på 10.000 kWh. Forbruget går primært til lys, foderanlæg og ventilation.

Der bruges en mindre mængde dieselolie til læssemaskinen, som anvendes ved udmugning. Dieselolie opbevares i maskinhallen (bygning 6).

Hovedparten af vandforbruget går til drikkevand til hønsene. Ud fra normtal forventes et forbrug på 150 m³ om året. Dertil kommer et forbrug af vand til vask af stald m.m. på anslået 3,5 m³.

Kommunens bemærkninger og vurdering

Opbevaring af diesel og anden olie i tanke er omfattet af olietanksbekendtgørelsen, som bl.a. angiver regler om placering, afskærmning og drift.

Bornholms Regionskommune vurderer, at der ikke vil være en væsentlig påvirkning af omgivelserne ved den beskrevne energi- og vand anvendelse.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der ikke stillet vilkår vedr. energi og vand.

5.3 Diverse hjælpemidler

Miljøteknisk redegørelse

Olieprodukter til maskiner m.m. opbevares i maskinhallen (bygning 6).

Da ejendommen drives økologisk, vil der hverken forekomme opbevaring eller forbrug af pesticider og handelsgødning. Ligeledes vil forbruget af veterinærmedicin være meget begrænset.

Tilladte desinfektions- og rengøringsmidler vil om nødvendigt blive anvendt og opbevaret forsvarligt.

Kommunens bemærkninger og vurdering

For at beskytte jord og grundvand stiller Bornholms Regionskommune vilkår om opbevaring af olieprodukter. Ud fra den beskrevne håndtering og det beskudne forbrug af de nævnte hjælpestoffer vurderer kommunen, at der ved overholdelse af vilkåret og de generelle regler for brug og opbevaring ikke vil være væsentlig risiko for forurening forårsaget af anvendelsen.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der stillet vilkår vedr. oplag af olieprodukter.

6 GENER FRA HUSDYRBRUGET

I dette kapitel beskrives og vurderes de mulige gener som følge af lugt, støj, støv, lys, skadedyr og transporter i husdyrbrugets omgivelser forårsaget af virksomhedens aktiviteter.

6.1 Lugt

Miljøteknisk redegørelse

I ansøgningskemaet er der foretaget beregninger, der viser, at de krævede lugtgeneafstande mellem hønsestalden og omkringboende er overholdt – se nedenstående Tabel 4.

Tabel 4. Resultat af lugtberegning for ansøgt drift fra husdyrgodkendelse.dk skema nr. 201379

Bebyggelse	Kumulation	Model	Ukorrigeret geneafstand	Korrigeret geneafstand	Vægtet gennemsnits- afstand	Bortscreenet	Genekriterie overholdt
Almindingsvej 21 	1	FMK	21,7	21,7	179,2	Ja	Ja
Almindingsvej 25 	0	FMK	21,7	21,7	100	Ja	Ja
Skørrebrovejen 1 	1	FMK	21,7	21,7	259,9	Ja	Ja
Almindingsvej 15 	0	FMK	38,6	38,6	766,8	Ja	Ja
Aaker 	0	FMK	68,6	68,6	1019,9	Ja	Ja

Nærmeste enkeltbolig, som er en ejendom uden landbrugspligt og ikke ejet af ansøger, er Almindingsvej 21, der ligger ca. 155 m fra anlægget. Afstanden fra lugtcentrum til boligen skal være minimum 22 m, og den beregnede afstand er 179 m.

Nærmeste bolig i samlet bebyggelse i landzone som er en ejendom uden landbrugspligt og ikke ejet af ansøger, er Almindingsvej 15, der ligger ca. 755 m fra anlægget. Afstanden fra lugtcentrum til boligen skal være minimum 39 m, og den beregnede afstand er 767 m.

Nærmeste byzone, Aakirkeby, ligger ca. 1.000 m fra anlægget. Afstanden fra lugtcentrum til byzonegrænsen skal være minimum 69 m, og den beregnede afstand er 1.020 m.

Beliggenheden af de omtalte boliger og områder kan ses i Figur 4.

Figur 4. Beliggenheden af nabobeboelser og boligområder

Kommunens bemærkninger og vurderinger

Ved etablering af dyrehold på Frostegård vil der forekomme lugtemission fra ejendommen. I husdyrgodkendelse.dk er lugtemissionen fra staldanlægget og de nødvendige geneafstande til forskellige typer af beboelser beregnet på grundlag af produktionsarealets størrelse i m² og de fastsatte emissionsfaktorer for dyretyper og staldsystemet.

Den primære kilde til lugt fra anlæg til dyrehold er staldlugt. Der foreligger også kun systematiske og anvendelige oplysninger til anvendelse i konkret sagsbehandling om lugtemissionen fra staldanlæg. Lugtemission fra opbevaring og udbringning af husdyrgødning indgår således ikke i lugtberegningerne. Disse emissioner reguleres gennem konkrete vurderinger og generelle regler, herunder husdyrgødningsbekendtgørelsens afstandskrav til placering af anlæg til opbevaring af husdyrgødning og krav om overdækning samt krav til metoder og tidspunkter for udbringning af husdyrgødning.

Lugtberegningen er foretaget både i forhold til Miljøstyrelsens standardiserede OML-spredningsmodel og FMK-modellen. I Tabel 4 er kun vist resultatet af den beregning, der giver den længste geneafstand til omboende. Hvis der ligger andre husdyrbrug, som medfører lugtgener i det samme punkt i byzone, samlet bebyggelse eller hos nabo, skærpes kravene til geneafstanden i forbindelse med ansøgningen (kumulation). Staldafsnit, der er placeret længere væk end 120 % af geneafstanden, medtages ikke i lugtberegningen.

Af lugtberegningen ses, at lugtgenekriteriet er overholdt i forhold til alle typer beboelser. Det er således Bornholms Regionskommunes vurdering, at omkringboende ikke vil blive udsat for væsentlige lugtgener fra staldene.

Kommunen vurderer dog, at hvis der skulle opstå væsentlige lugtgener hos naboer, som ikke kunne forudses på baggrund af lugtgenekriterierne, skal der være mulighed for at løse problemet, og der er stillet vilkår herom.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der stillet vilkår om at holde god staldhygiejne samt vilkår i tilfælde af væsentlige lugtgener.

6.2 Andre gener – støj, støv, lys, transport

Miljøteknisk redegørelse

Der forventes ikke hverken støj- eller støvgener uden for ejendommen. Der er tale om en mindre produktion uden mekanisk ventilation af staldene.

Lyset i stalden er ikke tændt om natten. Der er kun opsat udendørs lys mellem maskinhallen (bygning 6) og den østlige længe (bygning 3).

Transport til og fra ejendommen vil foregå ad Almindingsvej. Transporter vil så vidt muligt foregå i dagtimerne på hverdage. I forbindelse med udkørsel af husdyrgødning, skift af hønniker og modtagelse af foder vil der kun forekomme minimale gener. Der er meget lidt kørsel til så lille en produktion, og nærmeste naboer ligger efter ejendommen længere ude ad grusvejen.

Kommunens bemærkninger og vurdering

Bornholms Regionskommune forudsætter, at anlægget på Frostegård overholder Miljøstyrelsens vejledende støjgrænser. Støjvilkårene omfatter al støj fra landbrugsdrift på ejendommens bygningsparcel men ikke støj fra f.eks. markdriften.

Kommunen vurderer, at støj fra ejendommen ikke vil blive et problem for omkringboende og forbipasserende. Der er ikke foretaget støjberegninger, men de nærmeste nabobeboelser ligger så langt fra ejendommen, at der ikke vurderes at kunne opstå væsentlige støjgener, når de stillede vilkår overholdes.

Der vil kunne forekomme støj fra ekstern og intern transport. Trafikken til og fra ejendommen foregår ad privat fællesvej det sidste stykke fra den offentlige del af Almindingsvej. De let øgede transportmængder vurderes dog ikke at ville give uacceptable støjgener udover det, der må accepteres som nabo til en landbrugsejendom.

Bornholms Regionskommune vurderer, at der ikke vil forekomme væsentlig støvudvikling som følge af etablering af hønseholdet. Der stilles dog et vilkår om støvgener, så alle aktiviteter på ejendommen, herunder levering af råvarer, opstart og afslutning af hvert hold æglæggere og udbringning af husdyrgødning, kan planlægges således, at omgivelserne påvirkes mindst muligt.

Bornholms Regionskommune vurderer, at den beskrevne anvendelse af lys i staldene ikke vil medføre gener for omkringboende eller forbipasserende pga. afstanden.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der stillet vilkår vedr. støjgrænser og eventuel måling af støjniveauet samt støvgener.

6.3 Fluer og skadedyr

Miljøteknisk redegørelse

Ansøger vil minimere risikoen for forekomst af skadedyr ved at holde ryddeligt ved ejendommen og undgå spild af foder og gødning. Hvis problemer opstår, vil fluer, rotter og mus blive bekæmpet efter gældende retningslinjer. Der foreligger aftale med Brødr. Ewers om opsætning af skadedyrskasser. Ved firmaets seneste kontrolbesøg blev der ikke fundet tegn på rotter.

Kommunens bemærkninger og vurdering

Bornholms Regionskommune vurderer, at der på tilfredsstillende vis er redegjort for, hvorledes forekomst af fluer og rotter m.m. vil blive forebygget og evt. bekæmpet, således at gener heraf undgås. Endvidere er det kommunens vurdering, at følges vilkårene i denne tilladelse, burde der ikke opstå fluegener eller problemer med rotter.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der stillet vilkår vedr. fluebekæmpelse og rottesikring.

7 AMMONIAKTAB OG NATURPÅVIRKNING

I dette kapitel beskrives og vurderes, i hvor høj grad ammoniakemission fra anlægget påvirker beskyttet natur og sårbare arter.

7.1 Ammoniakemission og påvirkning af natur

Miljøteknisk redegørelse

Ammoniakemission fra anlægget

Det samlede ammoniaktab fra staldanlæg og lagre er i lovlig nudrift/8-årsdrift og ansøgt drift beregnet i ansøgningssystemet husdyrgodkendelse.dk. For hvert staldafsnit beregnes ammoniakemissionen ved at gange størrelsen af produktionsarealet med emissionsfaktoren for den pågældende dyretype og staldsystem. Tilsvarende beregner systemet emissionen fra oplag af fast husdyrgødning ved at gange det ansøgte grundareal for anlæg til oplagring af fast husdyrgødning med en emissionsfaktor for typen af gødning. På Frostegård er det ikke planen at etablere en fast møddingsplads, da fjerkrægødningen fra produktionen forventes at kunne udbringes direkte fra stalden og nedpløjet på markerne eller alternativt blive oplagret i overdækkede markstakke på ejendommen. Der beregnes derfor intet lagerbidrag til ammoniakemissionen (Tabel 5).

Tabel 5. Opgørelse af ammoniakemissionen fra husdyrproduktionen på Frostegård

Ammoniakemission fra husdyranlægget (kg NH ₃ -N/år)				
Scenario	Staldafsnit (kg NH ₃ -N/år)	Lagre (kg NH ₃ -N/år)	I alt (kg NH ₃ -N/år)	Meremission efter udvidelse (kg NH ₃ -N/år)
Ansøgt drift	543,0	0	543,0	+ 543,0
Lovlig nudrift	0	0	0	-
8-års drift	0	0	0	-

Ammoniakdeposition til naturområder i nærheden af Frostegård

Ammoniakemissionen fra den ansøgte produktion på Frostegård bevirker, at omkringliggende arealer vil blive påvirket med nedfald af ammoniak. I husdyrgodkendelse.dk er der foretaget beregning af denne ammoniakdeposition til beskyttede naturområder og potentielt ammoniakfølsomme skove i området samt til beskyttede søer. Beliggenheden af beregningspunkterne tættest på anlægget fremgår af kortet i Figur 5 på side 27.

Resultatet af beregningen af ammoniakdeposition i de angivne punkter i ansøgt drift kan ses i den efterfølgende Tabel 6. Tabellen viser de beregnede værdier for den totale ammoniakdeposition fra husdyrbrugets stalde og lagre, og for merdepositionen, der er den ekstra ammoniakdeposition, som den ansøgte produktion forårsager i forhold til nudriften. Merdepositionen skal beregnes ud fra alle etableringer, udvidelser eller ændringer, der er foretaget på ejendommen siden 2007 (8-års-driften).

Figur 5. Beregningspunkter for ammoniak i området omkring Frostegård. Fra husdyrgodkendelse.dk ansøgningskema nr. 201379

Tabel 6. Beregnet ammoniakdeposition til nærmeste punkt på naturområder inden for forskellige kategorier. Fra husdyrgodkendelse.dk ansøgningskema 201379

Naturtyper	Målepunkt	Totaldeposition (kg NH ₃ -N/år)	Merdeposition Nudrift (kg NH ₃ -N/år)	Merdeposition 8-års drift (kg NH ₃ -N/år)
Kategori 1-natur	Grænse for Natura 2000 område "Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne"	0,0	0,0	0,0
Kategori 2-natur	Overdrev NV	0,0	0,0	0,0
Kategori 3-natur	Mose v. ejendom	4,0	4,0	4,0
	Overdrev NØ	0,1	0,1	0,1
	Overdrev N	0,1	0,1	0,1
	Pot. ammoniakfølsom skov umiddelbart Ø for Frostegård	23,0 - 11,6	23,0 - 11,6	23,0 - 11,6
	Pot. ammoniakfølsom skov SV	0,1	0,1	0,1
	Pot. ammoniakfølsom skov Ø	0,2	0,2	0,2
Anden natur	Sø V	15,3	15,3	15,3
	Sø 1 NØ	0,1	0,1	0,1
	Sø 2 NØ	0,1	0,1	0,1
	Vandløb	2,5	2,5	2,5

Kommunens bemærkninger og vurdering

Kvælstof, der deponeres fra luften, er det begrænsende næringsstof for mange sårbare økosystemer. I disse økosystemer kan der forventes væsentlige ændringer som følge af ekstra tilførsel af kvælstof. Husdyrproduktion kan give anledning til udslip af ammoniak og kan derfor påvirke især næringsfattige naturtyper i det åbne land. Ammoniakfordampningen pr. dyreenhed kan variere betydeligt fra den ene produktion til den anden afhængig af dyreart, fodring, staldindretning, renholdelse, håndteringen af husdyrgødningen m.v.

Beskyttelsesniveau ved ammoniakfølsomme naturområder

De ammoniakfølsomme naturområder opdeles i kategori 1-natur, kategori 2-natur og kategori 3-natur. Beskyttelsesniveauet for kategori 1-natur og kategori 2-natur omfatter en forbudszone på 10 m, hvor der ikke må etableres, udvides eller foretages ændringer af stalde eller gødningsopbevaringsanlæg, samt krav til den tilladte totaldeposition. Beskyttelsesniveauet for kategori 3-natur kan efter en konkret vurdering være et krav om en maksimal merdeposition. Kravene er fastsat i husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen og er gengivet i boksen nedenfor.

Totaldepositionen er den ammoniakdeposition, som stammer fra husdyrbrugets stalde og lagre - både fra den eksisterende og den ansøgte drift. Merdepositionen er den ekstra ammoniakdeposition, som den ansøgte drift forårsager. Merdepositionen skal beregnes ud fra alle etableringer, udvidelser eller ændringer foretaget siden 2007 (8-års driften).

Kategorisering og beskyttelsesniveau for naturtyper

Kategori 1-natur

Ammoniakfølsomme naturtyper i Natura 2000-områder, hvor et enkelt husdyrbrug maksimalt må totalbelaste med 0,2-0,7 kg N/ha/år afhængigt af beliggenheden af andre husdyrbrug i nærheden*.

Kategori 2-natur

Nærmere bestemte ammoniakfølsomme naturtyper uden for Natura 2000-områder: højmoser, lobeliesøer, heder større end 10 ha og overdrev større end 2,5 ha. Et husdyrbrug må totalbelaste med maksimalt 1,0 kg N/ha/år.

Kategori 3-natur

Anden ammoniakfølsom natur (moser samt mindre heder og overdrev) og ammoniakfølsomme skove. Ved disse naturtyper kan kommunen ud fra en konkret vurdering stille krav om en maksimal merdeposition på 1,0 kg N/ha/år.

**0,2 kg N/ha/år ved > 1 husdyrbrug; 0,4 kg N/ha/år ved 1 husdyrbrug og 0,7 kg N/ha/år ved 0 husdyrbrug.*

Ammoniakdeposition til naturområder i nærheden af Frostegård

Kategori 1-natur

Der er ca. 1,5 km fra Frostegård til nærmeste Natura 2000-område og kategori 1-natur. Nærmeste Natura 2000-område er nr. 186 "Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne". Nærmeste kategori 1-natur i området er naturtypen tidvis våd eng. Depositionen på området er beregnet til 0,0 kg N/ha/år i totaldeposition. Det fastsatte krav til maksimal deposition af ammoniak er derfor overholdt.

Kategori 2-natur

Kravet til maksimal totaldeposition til kategori 2-natur er 1 kg N/ha/år. Nærmeste kategori 2-naturareal i forhold til Frostegård er et overdrev beliggende ca. 1,35 km nordvest for Frostegård. Depositionen på området er beregnet til 0,0 kg N/ha/år i totaldeposition. Det fastsatte krav til maksimal deposition af ammoniak er derfor overholdt.

Kategori 3-natur

For kategori 3-naturtyper skal kommunen foretage en konkret vurdering og kan på den baggrund i særlige tilfælde fastsætte vilkår med henblik på opfyldelse af krav om maksimal merdeposition af ammoniak. Ved

særlige tilfælde forstås en væsentlig miljøpåvirkning af særlige regionale eller lokale beskyttelsesinteresser. Kravet må dog ikke være under en maksimal merdeposition på 1,0 kg N/ha/år.

Nærmeste kategori 3-overdrev, -hede eller -mose er en mose beliggende ca. 50 m nordvest for Frostegård. Total- og merdepositionen er den samme, idet der ikke er nogen husdyrproduktion på ejendommen i nudrift, og er tættest på Frostegård beregnet til 4,0 kg N/ha/år.

Herudover er der to overdrev begge beliggende ca. 570 m nordøst for Frostegård. Total- og merdepositionen er til begge områder beregnet til 0,1 kg N/ha/år.

Nærmeste potentielt ammoniakfølsomme skov er en skovbræmme langs et vandløb beliggende umiddelbart øst for Frostegård. Til nærmeste punkt på skoven, som den er indtegnet på Miljøstyrelsens kort over potentielt ammoniakfølsomme skove, beregnes en total- og merdeposition på 11,6 kg N/ha/år. Afstanden fra stalden på Frostegård til beregningspunktet er ca. 50 m. Skoven er imidlertid lidt bredere, end den er indtegnet. Beregnes der til den yderste del af skoven, ca. 40 m øst for staldbygningerne på Frostegård, beregnes en total- og merdeposition på 23,0 kg N/ha/år. Herudover er der to potentielt ammoniakfølsomme skove beliggende henholdsvis ca. 600 m øst for og 430 m syd for Frostegård. Total- og merdepositionen er til områderne beregnet til henholdsvis 0,2 og 0,1 kg N/ha/år.

Andre arealer med kategori 3-natur ligger længere væk end de ovenfor nævnte og vil derfor udsættes for en lavere ammoniakpåvirkning.

Merdepositioner på op til 1 kg N/ha/år på kategori 3-natur vurderes generelt ikke som en væsentlig påvirkning. Påvirkningen på den nærmeste mose og potentielt ammoniakfølsomme skov ved Frostegård overstiger 1 kg N/ha/år, mens den for de øvrige kategori 3-områder ikke overstiger 1 kg N/ha/år. Kommunen skal derfor for de to førstnævnte foretage en vurdering af, hvorvidt der skal fastsættes vilkår om krav til maksimal merdeposition på de to naturområder. For de øvrige kategori 3-naturområder vurderes der ikke at være en væsentlig påvirkning, og der skal derfor ikke foretages en yderligere vurdering af disse.

Ved kommunes afklaring af, om der er tale om en væsentlig miljøpåvirkning af særlige regionale eller lokale beskyttelsesinteresser, skal kommunen anvende følgende kriterier:

1. det pågældende naturområdes status i kommuneplanen, herunder særligt om det er omfattet af kommuneplanens udpegning af særlige værdifulde naturområder, rekreative områder og/eller værdifulde kulturmiljøer, samt kommuneplanens retningslinjer for varetagelsen af naturbeskyttelsesinteresserne, de rekreative interesser og de kulturhistoriske interesser,
2. om det pågældende område er omfattet af fredning, handleplan for naturpleje eller anden planlagt naturindsats,
3. det pågældende naturområdes naturkvalitet og
4. kvælstofbidrag til området fra andre kilder, herunder om der er tale om et minivådområde eller et vådområde, som er udlagt med henblik på kvælstoffjernelse fra landbrugsjord, eller om området i øvrigt er påvirket fra markbidrag, eller for så vidt angår skove om de gødskes.

Kommunen kan alene stille krav til maksimal deposition, hvis området er omfattet af udpegninger m.v. jf. punkt 1 eller 2, og/eller har en høj naturkvalitet, samt at ammoniakbidraget fra husdyrbruget ikke er helt uvæsentligt i forhold til den påvirkning af næringsstoffer, området modtager fra andre kilder.

Vurdering af mose ca. 50 m nordøst for Frostegård

Mosen er en aske-ellesump beskyttet af naturbeskyttelseslovens § 3. Mosen er besigtiget af Miljøstyrelsen den 5. juli 2013. Der er herudover i Danmarks Miljøportal ikke andre besigtigelsesdata for arealet.

Bornholms Regionskommune har foretaget en vurdering af beskyttelsesniveauet for lokaliteten ud fra de i bekendtgørelsen fastsatte kriterier.

Kommuneplan: Arealet er i kommuneplan 2013 omfattet af en udpegning af særlige naturområder og omgivet af interesseområde for naturbeskyttelse, landskab og økologiske forbindelser. De særlige naturområder i kommuneplanen omfatter bl.a. alle § 3-beskyttede naturområder og alle fredsskove, og der er ikke i udpegningen indlagt nogen naturmæssig vurdering herudover. Ifølge retningslinjerne skal naturbeskyttelsesinteresserne inden for disse områder varetages ved en restriktiv administration af lovbestemmelser og ved naturpleje, naturgenopretning, fredning og information. Fortsættelse af lovlig, eksisterende almindelig landbrugs- og skovdrift kan normalt ske i disse områder. Landbrugs- og skovdrift kan dog indskrænkes, hvis aktiviteterne skader leve-, yngle- eller rastesteder for arter, der er truede, sjældne eller fredede efter dansk lovgivning eller beskyttet i henhold til EF-habitatdirektivets artikel 12. I interesseområderne skal det endvidere gennem lovadministration søges sikret, at der ikke placeres ny bebyggelse, tekniske anlæg, ferie- og fritidsanlæg og lignende, eller foretages terrænændringer f.eks. ved jorddeponering samt andre indgreb, som kan forringe levevilkårene for plante- og dyrelivet, de rekreative oplevelsesmuligheder og/eller området særlige landskabelige værdi.

Området er endvidere en del af et større område, som i kommuneplanen er udpeget som kulturmiljøområde "Gamleborg, Lilleborg og Vallensgård" med følgende elementer: borge, hovedgård, veje, agersystemer, stendiger, mindesmærker mm. Ifølge de tilknyttede retningslinjer skal nybyggeri og nye anlæg i øvrigt i disse områder lokaliseres ud fra en særlig hensyntagen til arkæologisk levn fra forhistorisk tid og middelalder.

Fredning/handleplan eller anden indsats: Arealet er ikke omfattet af fredninger eller handleplaner for naturpleje, men Bornholms Regionskommune har i samarbejde med ejer planer om at indhegne arealet og lade kreaturer afgræsse arealet.

Naturkvalitet: Miljøstyrelsen har estimeret arealets naturtilstand til moderat. Der er ved besigtigelsen registreret følgende 17 arter (dominerende arter er markeret med 'D'): skov-kogleaks (D), almindelig mjøddurt, bredbladet dunhammer, lyse-siv, kattehale, dynd-padderok (D), stor nælde (D), blære-star, engkabeleje, lodden dueurt (D), rørgræs (D), pengebladet fredløs, hyldebladet baldrian, grå-el, almindelig rapgræs, mosebunke, næb-star.

Heraf er fire positivarter og to problemarter på Miljøstyrelsens feltskema for mose og kær. Endvidere er to af de registrerede arter, næbstar og almindelig mjøddurt, markeret som kvælstoffølsomme på samme feltskema.

Arealet har en lav score på Miljøstyrelsens HNV-skovkort (skov med høj biodiversitet) og Bioscorekort (områder der er værdifulde, fordi de er levesteder eller potentielle levesteder for rødlistede arter). Dette skyldes dog formodentlig bl.a. manglende data for området.

Kvælstofbidrag til området fra andre kilder: Der vurderes ud over baggrundsbelastningen og en mindre påvirkning fra markdrift ikke at være andre væsentlige kilder til ammoniakpåvirkning.

For skovtyper på habitatdirektivet og ligeledes for løvskove generelt er der fastsat tålegrænser på 10-20 kg N/ha/år.

Baggrundsbelastningen med kvælstofdeposition er som gennemsnit på Bornholm beregnet til 11,8 kg N/ha/år². Den totale ammoniakdeposition på den del af skoven, som ligger nærmest Frostegård (afstand ca. 50 m), kan derfor anslås til 11,8 kg N/ha/år (baggrundsbelastning) + 4,0 kg N/ha/år = 15,8 kg N/ha/år. Den vejledende øvre tålegrænse på 20 kg N/ha/år er således ikke overskredet for arealet. Ammoniakpåvirkningen på arealet falder, jo længere afstanden fra Frostegård er.

² Tal for 2016 (nyeste tilgængelige) beregnet af Aarhus Universitet, se http://www2.dmu.dk/1_viden/2_Miljoe-tilstand/3_luft/4_spredningsmodeller/5_Depositionsberegninger/depositiontables.asp?period=2016&water=kommuner&Select=Vis+tabel

Samlet vurdering:

Bornholms Regionskommune vurderer samlet, at aske-ellesumpen ligesom andre beskyttede naturarealer, er af lokal naturmæssig værdi. Mosen er endvidere beliggende i områder udpeget i kommuneplanen som interesseområde for natur, landskab og økologiske forbindelser og i et kulturmiljøområde.

Naturtilstanden vurderes dog i dette tilfælde som moderat, og der er ikke registreret sjældne arter eller naturskogs- og gammelskogsindikerende arter. Aske-ellesump er en relativt almindelig naturtype, dog er gamle forekomster sjældne (kilde: DMU-rapport nr. 727). Aske-ellesumpe vurderes at være naturligt næringsrige, og den samlede beregnede ammoniakdeposition til arealet overstiger ikke den vejledende øvre tålegrænse.

På baggrund af ovenstående er det Bornholms Regionskommunes vurdering, at aske-ellesumpen er af lokal naturmæssig værdi, men at den ikke rummer *særlige* regionale og lokale naturinteresser. Det vurderes endvidere, at ammoniakdepositionen fra Frostegård ikke vil påvirke arealet væsentligt.

Det er derfor Bornholms Regionskommunes vurdering, at der ikke er tale om et særligt tilfælde, hvor der er grundlag for at fastsætte skærpede vilkår om at nedbringe ammoniakdepositionen i forhold til mosen.

Vurdering af potentielt ammoniakfølsom skov umiddelbart øst og nordøst for Frostegård

Bornholms Regionskommune besigtigede skoven den 4. maj 2018.

I henhold til husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen forstås ammoniakfølsomme skove som arealer, der er større end 0,5 ha og mere end 20 m brede, og som er bevokset med træer, der danner eller inden for et rimeligt tidsrum vil danne en sluttet skov af højstammede træer, og

1. hvor der har været skov på arealet i lang tid (i størrelsesorden mere end ca. 200 år), så der er tale om gammel »skovjordbund«,
2. hvor skoven er groet frem af sig selv på et naturareal, f.eks. tidligere hede, mose eller overdrev, så jordbunden ikke har været dyrket mark inden for en periode svarende til perioden for gammel »skovjordbund« (dvs. i størrelsesorden mere end ca. 200 år), eller
3. hvor der i skoven er forekomst af naturskovindikerende eller gammelskogsarter, som er medtaget på listen »Arter, der er brugt ved prioritering af naturmæssigt særligt værdifulde skove omfattet af § 25 i lov om skove«, og hvor arterne har væsentlig, definerende betydning for skovens naturværdi. Listen er tilgængelig på Miljøstyrelsens hjemmeside www.mst.dk.

Skoven er en smal bræmme af skov omkring et vandløb. Skoven er på Miljøstyrelsens kort indtegnet som en smal bræmme med en bredde på ca. 9-16 m, indtil den ca. 130 m NØ for Frostegård bliver bredere. I henhold til definitionen i husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen af ammoniakfølsomme skove forstås arealer, der er mere end 20 m brede. Skoven, som den er indtegnet på kortet over potentielt ammoniakfølsomme skove, lever derfor ikke op til husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens betegnelse af en ammoniakfølsom skov. Udpegningen af potentielt ammoniakfølsom skov er for dette areal identisk med arealet udpeget som fredsskov. Det reelle areal med skov er imidlertid bredere end det registrerede, idet der er yderligere areal med skov vest for den registrerede bræmme. Indregnes dette areal, er skoven på de smalleste steder lige omkring 20 m bred. Kommunen vurderer derfor skoven som en potentielt ammoniakfølsom skov.

Arealet er på historiske kort fra 1970'erne, 1930'erne og formodentlig også på kortet fra 1880'erne registreret med løvskovssignatur. Også på Videnskabernes Selskabs kort fra 1805 er der skovsignatur i området. Det pågældende areal ved Frostegård kan dog ikke genfindes præcist på kortet. Skoven er ikke angivet som skov med lang skovkontinuitet på Naturstyrelsens Digitale Naturkort til et Grønt Danmarkskort. På kortene fra 1930'erne og 1880'erne er angivet en vej, som har afgrænset skoven mod vest.

På baggrund af de historiske kort og skovens beliggenhed som en smal bræmme omkring en å og afgrænset af en kørevej mod vest, vurderes arealet formodentlig ikke at have været opdyrket inden for de seneste ca. 200 år. Det vurderes, at skovens nuværende træer ikke er mere end 200 år, men at skoven er vokset frem af sig selv på arealer, som ikke har været dyrket inden for ca. 200 år. Dele af skoven kan dog være plantet.

Der blev ved besigtigelsen ikke fundet nogen plantearter, som findes på Naturstyrelsens liste over arter, der er brugt ved prioritering af naturmæssigt særligt værdifulde skove.

På ovenstående baggrund vurderer Bornholms Regionskommune alligevel, at skoven kan karakteriseres som værende omfattet af kategori 3-natur som ammoniakfølsom skov.

Bornholms Regionskommune har efterfølgende foretaget en vurdering af beskyttelsesniveauet for lokaliteten ud fra de i bekendtgørelsen fastsatte kriterier.

Kommuneplan: Skoven er i kommuneplan 2013 omfattet af en udpegning af særlige naturområder og beliggende i interesseområde for naturbeskyttelse, landskab og økologiske forbindelser. Se beskrivelse af retningslinjer i foregående afsnit om vurdering af mose.

Området er endvidere en del af et større område, som i kommuneplanen er udpeget som kulturmiljøområde "Gamleborg, Lilleborg og Vallensgård" med følgende elementer: borge, hovedgård, veje, agersystemer, stendiger, mindesmærker mm. Se beskrivelse af retningslinjer i foregående afsnit om vurdering af mose.

Fredning/handleplan eller anden indsats: Skoven er ikke omfattet af fredninger eller handleplaner for naturpleje eller andre planlagte naturindsatser. Skoven er fredsskov, hvilket dog ikke beskytter skoven mod for eksempel rydning og genplantning eventuelt med andre arter.

Naturkvalitet: Skoven er en smal skovbræmme langs et vandløb. Rød-el og mod nord især ahorn var de dominerende træarter. I skoven blev der herudover registreret træarterne almindelig røn, almindelig hvidtjørn, gran sp., bøg, almindelig hæg og hyld. Bundvegetationen udgøres især af ramsløg, som var dominerende, og herudover stikkelsbær, vorterod, hvid anemone, skovsyre, angelik, brombær, febernellikero, almindelig mjøddurt, vedbend, stor nælde, hindbær, almindelig guldstjerne, mosebunke og almindelig mangeløv.

Af de registrerede arter er én art, angelik, markeret som kvælstoffølsom på Miljøstyrelsens nyeste feltskema til registrering af mose og kær (der findes ikke et tilsvarende skema for skov). Arten blev registreret med et enkelt eller meget få individer. Naturkvaliteten vurderes samlet som moderat.

Arealet har en lav score på Miljøstyrelsens HNV-skovkort (skov med høj biodiversitet) og Bioscorekort (områder der er værdifulde, fordi de er levesteder eller potentielle levesteder for rødlistede arter). Dette kan dog bl.a. skyldes manglende data for arealet.

Kvælstofbidrag til området fra andre kilder: Skoven har tidligere modtaget kvælstofbidrag fra minkproduktionen på ejendommen Bækkeskov beliggende umiddelbart øst for skoven, men minkproduktionen på denne ejendom er inden for de seneste år ophørt, så der i dag ikke er husdyrproduktion på ejendommen. Skoven ligger forholdsvis godt beskyttet mod påvirkning fra marker men påvirkes af den generelle baggrundsbelastning.

For skovtyper på habitatdirektivet og løvskove generelt er der fastsat tålegrænser på 10-20 kg N/ha/år.

Baggrundsbelastningen med kvælstofdeposition er som gennemsnit på Bornholm beregnet til 11,8 kg N/ha/år. Den totale ammoniakdeposition på den del af skoven, som ligger nærmest Frostegård (afstand ca. 40 m), kan derfor anslås til 11,8 kg N/ha/år (baggrundsbelastning) + 23,0 kg N/ha/år = 34,8 kg N/ha/år. Ammoniakpåvirkningen på skoven falder imidlertid hurtigt med stigende afstand fra produktionen på Frostegård. Således er ammoniakdepositionen ca. 10 m længere mod øst i skoven (afstand fra Frostegård ca. 50 m) faldet til 11,6 kg N/ha/år og ca. 25 m nord for skovens sydligste punkt (afstand fra Frostegård ca. 50 m) faldet til 8,2 kg N/ha/år. Yderligere ca. 32 m mod nord er den faldet til 5,8 kg N/ha/år (afstand fra Frostegård ca. 63 m), og yderligere ca. 35 m mod nord er den faldet til 2,4 kg N/ha/år (afstand fra Frostegård ca. 82 m). Den vejledende øvre tålegrænse på 20 kg N/ha/år er således overskredet i den sydligste del af skoven men kun i de sydligste ca. 25 m af skoven, som er den del af skoven, som ligger tættest på Frostegård.

Samlet vurdering

Bornholms Regionskommune vurderer samlet, at skoven ligesom andre bornholmske bondeskove er af lokal naturmæssig værdi, idet den har en lang kontinuitet som skov og dele af skoven har en naturlig artssam-

mensætning. Skoven er endvidere beliggende i områder udpeget i kommuneplanen som interesseområde for natur, landskab og økologiske forbindelser og i et kulturmiljøområde.

Naturlilstanden vurderes dog i dette tilfælde som moderat, og der er ikke registreret sjældne arter eller naturskogs- og gammelskogsindikerende arter. Bornholms Regionskommune vurderer derfor, at skoven øst for Frostegård ikke rummer *særlige* regionale og lokale naturinteresser.

Den samlede beregnede ammoniakdeposition til arealet overstiger den vejledende øvre tålegrænse i den sydligste del af skoven, som ligger med en afstand af 50 m eller mindre fra Frostegård, men falder hurtigt med øget afstand. Skoven vurderes som værende naturligt næringsrig, og rød-el er kvælstoffikserende.

Idet skoven er naturligt næringsrig, og idet den vurderes ikke at rumme særlige regionale og lokale naturinteresser, er det derfor Bornholms Regionskommunes vurdering, at der ikke er tale om et særligt tilfælde, hvor der er grundlag for at fastsætte skærpede vilkår om at nedbringe ammoniakdepositionen i forhold til skoven.

Anden beskyttet natur

Der er desuden foretaget beregninger for de nærmeste søer, der er beskyttet af naturbeskyttelseslovens § 3 mod tilstandsændringer. Søerne ligger henholdsvis ca. 12 m vest for, og 245 m og 270 m nordøst for den nye verandastald på Frostegård.

Merdepositionen på områderne er hhv. 15,3 kg N/ha/år og 0,1 kg N/ha/år på de to nordøstlige søer. Det vurderes, at kun søen tættest på Frostegård modtager en ammoniakdeposition, som kan være væsentlig. Bornholms Regionskommune har derfor foretaget en konkret vurdering ad søen.

Søen er tidligere anvendt som mølledam og har en størrelse på ca. 3.000 m². Tidligere løb Læså gennem søen, men der er for få år siden blevet lavet et omløb, så åen nu løber uden om søen. I den forbindelse blev søen rensat op, men den er allerede nu begyndt at gro til igen. Det vurderes, at søen er næringsrig.

Generelt påvirkes søer hovedsageligt af udvaskning samt direkte afstrømning til recipienterne. Søer og vandhuller er særligt følsomme over for tilførsel af fosfor, men visse kær- og mosetyper i tilknytning til søer og vandhuller kan også være følsomme over for kvælstoftilførsel enten via vandmiljøet eller fra luften. De fleste søer og vandhuller beliggende i eller ved landbrugsarealer er næringsrige søer, som der ikke er fastsat tålegrænser for. Mange søer og vandhuller er eutrofieret som følge af næringstilførsel fra andre kilder end ammoniakdeposition.

Bornholms Regionskommune vurderer, at søen ved Frostegård i forvejen er påvirket af næringsstoffer især fra den omkringliggende landbrugsjord. Søen vil modtage den største merdeposition med ammoniak i området tættest på Frostegård, men depositionen aftager med afstand til Frostegård, og på grund af søens størrelse vurderes der som gennemsnit over søens areal at være en begrænset påvirkning. Den ekstra kvælstoftilførsel vurderes på denne baggrund ikke at påvirke søens tilstand væsentligt. Det vurderes derfor, at tilladelsen ikke medfører behov for dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 3.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der ikke stillet vilkår vedr. ammoniakdeposition til naturarealer.

7.2 Påvirkning af Natura 2000-områder

Miljøteknisk redegørelse

Ifølge § 6 i bekendtgørelse nr. 926 af 27. juni 2016 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter (habitatbekendtgørelsen) skal der, før der træffes afgørelse i en sag om miljøgodkendelse af husdyrbrug, foretages en vurdering af, om projektet kan påvirke et Natura 2000-område væsentligt.

Som beskrevet under "kategori 1-natur" ovenfor påvirkes det nærmeste Natura 2000-område, nr. 186 "Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne", ikke af ammoniakdeposition fra produktionen på ejendommen.

Kommunens bemærkninger og vurdering

Bornholms Regionskommune vurderer på denne baggrund, at det ansøgte projekt ikke vil påvirke arter og naturtyper, der er en del af udpegningsgrundlaget for Natura 2000-områderne.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der ikke stillet vilkår vedr. Natura 2000-områder.

7.3 Påvirkning af arter med særlige beskyttelseskrav (bilag IV-arter)

Miljøteknisk redegørelse

I henhold til habitatbekendtgørelsens § 10 kan der ikke gives tilladelse, dispensation, godkendelse m.v., hvis det ansøgte kan beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er optaget i habitatdirektivets bilag IV, eller ødelægge de plantearter, som er optaget i habitatdirektivets bilag IV, i alle livsstadier.

Det fremgår af Miljøstyrelsens vejledning om miljøregulering af husdyrhold, at *"Kommunen skal derfor altid foretage en vurdering af, om der inden for 300 m fra punktkilden (inden for denne afstand kan en påvirkning henføres til punktkilden) ligger områder, som kan rumme bilag IV-arter (typisk vandhuller, moser eller solåbne græsarealer), og om der er registreret en forekomst af arten."*

Kommunens bemærkninger og vurdering

Generelt kan arter omfattet af bilag IV såsom padder, markfirben og flagermus have levested, fødesøgningsområde eller sporadisk opholdssted på arealerne i området omkring anlægget. Bornholms Regionskommune er ikke bekendt med tilstedeværelsen af nogen af disse arter.

Der ligger tre søer inden for 300 m fra stalden på Frostegård. Der er tidligere registreret bilag IV-arten løvfrø i den nordligste af de tre søer. Denne sø påvirkes dog jf. ovenstående kun med 0,1 kg N/ha/år, hvorfor udvidelsen ikke har nogen betydning for søens potentiale som levested for bilag IV-arter.

Bornholms Regionskommune er ikke bekendt med, at der er registreret bilag IV-arter i de andre søer herunder søen tættest på Frostegård. Det er, som beskrevet ovenfor, Bornholms Regionskommunes vurdering, at den ekstra ammoniaktilførsel ikke vil påvirke søens tilstand væsentligt. Af denne grund vurderes søernes potentiale som levested for bilag IV-arter som for eksempel løvfrø heller ikke at blive forringet væsentligt i forhold til udgangspunktet.

Bornholms Regionskommune vurderer samlet set, at bilag IV-arter og deres yngle- og rasteområder ikke trues af den ansøgte udvidelse på ejendommen.

Vilkår

På baggrund af ovenstående er der ikke stillet vilkår vedr. bilag IV-arter.

8 GRÆNSEOVERSKRIDENDE VIRKNINGER

Kommunen skal foretage en vurdering af, om det ansøgte indebærer en risiko for grænseoverskridende virkninger.

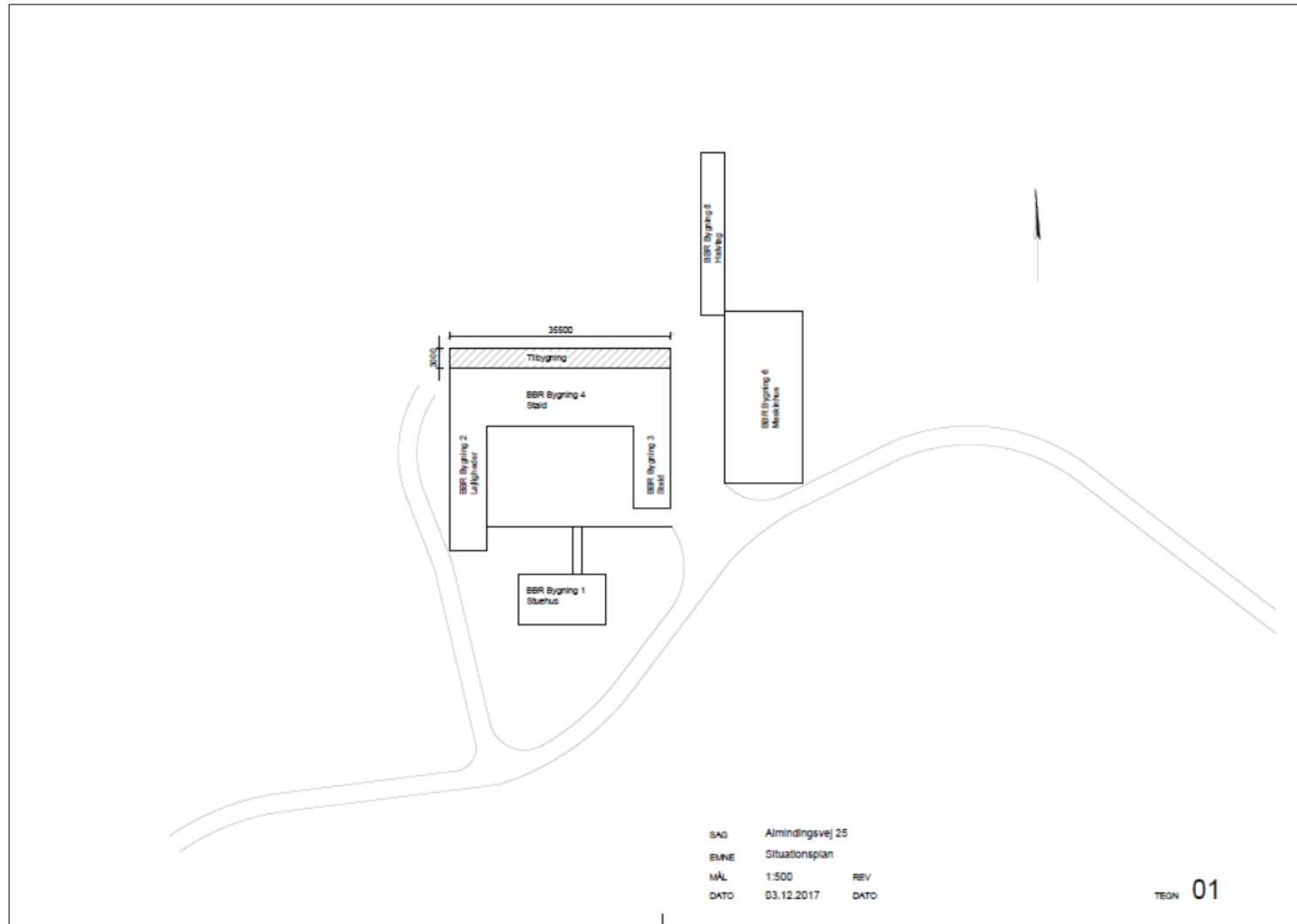
Bornholms Regionskommune vurderer, at den ansøgte husdyrproduktion på Frostegård ikke vil give anledning til væsentlige virkninger på miljøet. Ud fra størrelsen af husdyrbruget og beliggenheden minimum 50 km fra andre statsgrænser, vurderes det, at produktionen heller ikke vil have grænseoverskridende virkninger.

9 BILAG

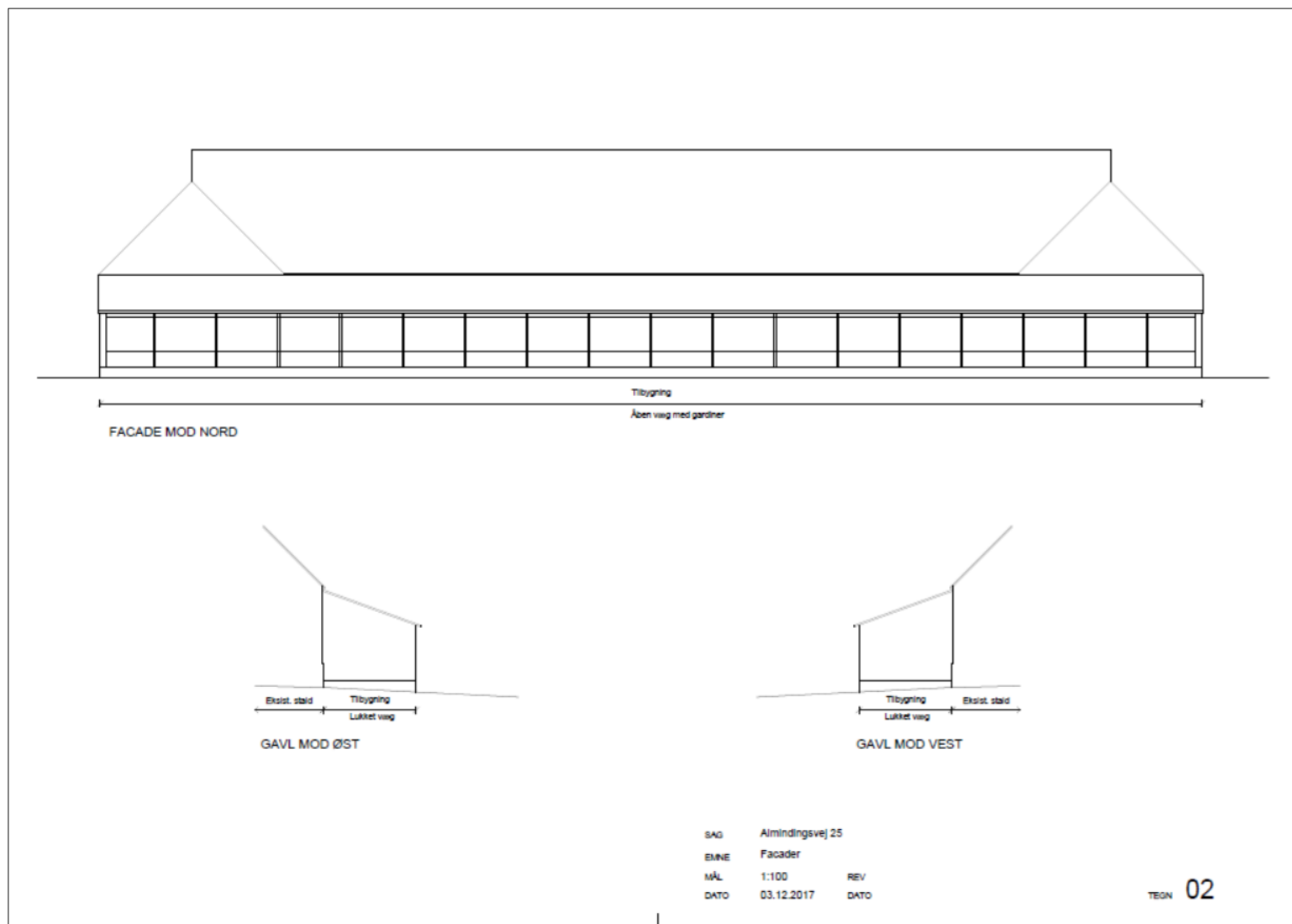
Bilagsoversigt:

1. Anlægstegning med eksisterende og nye bygninger
2. Skitsetegning af den projekterede verandastald
3. Detailtegning af verandastald tilbygget eksisterende stald

Bilag 1. Anlægstegning med eksisterende og nye bygninger inkl. nordpil og bygningsmål

Bilag 2. Skitsetegning af den projekterede verandastald

Bilag 3. Detailtegning af verandastald tilbygget eksisterende stald

